

УДК 341.232.2:343.57

О. В. Столярський

ВПЛИВ УНІВЕРСАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА ПРОТИДІЮ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах ефективності міжнародної боротьби з транснаціональною організованою злочинністю може бути досягнуто за допомогою співпраці як у межах міжнародних організацій, так і на підставі існуючих міжнародних угод. Особливо велике значення має Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), яка є основою універсальної інституційної системи й може успішно координувати такі дії шляхом розробки й здійснення узгодженої та достовірної міжнародної стратегії й політики.

Міжнародна співпраця в протидії транснаціональній організованій злочинності, що проводиться під егідою ООН, дає широкі можливості координації антикримінальних зусиль держав. Стратегічний план ООН може розглядатися як глобальний план протистояння злочинності. Цей план включає дослідження найбільш небезпечних форм транснаціональної організованої злочинності й розробку заходів щодо її запобігання. Завдання запобігання транснаціональній організованій злочинності розцінюється як першочергове на національному й глобальному рівнях [1].

Постановка завдання. Мета статті – науковий аналіз діяльності основних універсальних інституцій в особі органів ООН у сфері міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю та норм Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.

Результати дослідження. Функція ООН як організатора боротьби з транснаціональною організованою злочинністю у світі постає зі Статуту ООН, де вказано, що ООН підтримує міжнародний мир і безпеку, розвиває дружні відносини між державами, здійснює міжнародну співпрацю щодо вирішення міжнародних проблем економічного, соціального й гуманітарного характеру [2, с. 8].

Основним робочим органом, що координує діяльність держав-членів ООН у боротьбі зі злочинністю, є Економічна й Соціальна Рада ООН (далі – ЕКОСОП), у складі якої функціонує Комісія з попередження злочинності й кримінального правосуддя (далі – Комісія). Комісія з попередження злочинності й кримінального правосуддя в складі 40 держав-членів є функціональним органом ЕКОСОП. Вона розробляє міжнародну політику й координує дії із запобігання злочинності й кримінального правосуддя. Результатом діяльності Комісії є концептуальні положення, які приймаються конгресами ООН із запобігання злочинності й поводження з правопорушниками.

Конгреси ООН із запобігання злочинності скликаються відповідно до п. «d» додатку до Резолюції 415(V) Генеральної Асамблеї від 1 грудня 1950 р., у якій передбачено скликання міжнародного конгресу в цій сфері через кожні п'ять років, а також відповідно до резолюцій № 46/152 від 18 грудня 1991 р., № 56/119 від 19 грудня 2001 р., № 57/170 від 18 грудня 2002 р., № 58/138 від 22 грудня 2003 р. і № 59/151 від 20 грудня 2004 р. [3, с. 77].

На конгресах розглядається широке коло тем, які є важливим чинником міжнародних зусиль із запобігання злочинності й кримінального правосуддя, впливаючи на національну політику й професійну практику. Будучи глобальним форумом, конгреси сприяють обміну інформацією й найефективнішими видами практики між державами й фахівцями, які працюють у цій сфері. Їхня загальна мета полягає в сприянні розвитку ефективної політики у сфері попередження злочинності й розробці заходів щодо забезпечення кримінального правосуддя у всьому світі. Конгреси з питань злочинності проходили в різних частинах світу: 1960 р. – Лондон (Сполучене Королівство); 1965 р. – Стокгольм (Швеція); 1970 р. – Кіото (Японія); 1975 р. – Женева (Швейцарія); 1980 р. – Каракас (Венесуела); 1985 р. – Мілан (Італія); 1990 р. – Гавана (Куба); 1995 р. – Каїр (Єгипет); 2000 р. – Відень (Австрія); 2005 р. – Бангкок (Таїланд); 2010 р. – Сальвадор (Бразилія).

Крім конгресів, у системі органів ООН існує низка інститутів, які спеціально займаються питаннями боротьби з транснаціональною організованою злочинністю: Центр із міжнародного запобігання злочинності (Віденський центр); Міжрегіональний римський науково-дослідний інститут ООН із питань злочинності й правосуддя; Азіатський і Далекосхідний інститут ООН у Токіо із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками; Інститут Гельсінкі із запобігання злочинності й боротьби з нею; Африканський інститут ООН із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками; Арабський дослідницький і навчальний центр у Ель-Ріаде з питань безпеки; Австралійський (Канберра) інститут криминології; Канадський (Ванкувер) Міжнародний центр із реформ кримінального законодавства й політики з кримінального правосуддя та інші [4].

Питання боротьби із злочинністю, зокрема з її транснаціональними організованими структурами, постійно знаходиться на порядку денному в ООН. Зокрема, 18 грудня 1991 р. була прийнята й продовжує розроблятися спеціальна Програма ООН з боротьби зі злочинністю й кримінального правосуддя (далі – Програма). Її головним завданням, як вказано в преамбулі, є надання допомоги у вирішенні нагальних потреб світової спільноти щодо запобігання кримінальним проявам і правосуддя. Серед основних цілей Програми слід назвати боротьбу зі злочинністю національного й транснаціонального характеру; об'єднання зусиль держав-членів ООН у запобіганні транснаціональній злочинності; ефективне здійснення кримінального правосуддя; сприяння дотриманню найвищих стандартів справедливості, гуманності, правосуддя й професійного поведження [5, с. 555].

Особливе місце в структурі ООН у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю займає Комісія із запобігання злочинності й кримінального правосуддя в складі Економічної й Соціальної ради ООН. Щодо результатів її діяльності, то, наприклад, у межах Комісії була підготовлена й прийнята 51-ою сесією Генеральної Асамблеї ООН від 1996 р. Декларація про злочинність і суспільну безпеку. У ній, зокрема, було вказано, що всі держави-члени ООН повинні взяти на себе публічне зобов'язання взаємно співробітничати з метою запобігання транснаціональній злочинності, зокрема організованій злочинності, незаконному обороту наркотиків і зброї, контрабанді різних видів заборонених товарів, торгівлі людьми, терористичним актам, корупції й відмиванню злочинних доходів.

Крім того, у зв'язку з постійним зростанням міжнародної співпраці, розвитком усіх її напрямів і форм Генеральною Асамблеєю ООН було доручено Комісії розглянути питання про розробку міжнародної конвенції проти транснаціональної організованої злочинності. Цей мандат ґрунтувався на вирішенні проблем Неапольської політичної декларації й Глобального плану дій, прийнятих Всесвітньою конференцією з боротьби з транснаціональною організованою злочинністю в Неаполі в листопаді 1994 р.

Розробка конвенції велася в активному режимі протягом двох років під керівництвом заступника Генерального секретаря ООН П. Арлакки.

15 листопада 2000 р. Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (далі – Конвенція). Аналізуючи цю Конвенцію, необхідно відзначити її багатоплановість та універсальність у регулюванні боротьби з таким найнебезпечнішим явищем, як транснаціональна організована злочинність. Фактично цей документ увібрав у себе попередній досвід держав у створенні міжнародно-правових документів щодо об'єднання зусиль із запобігання організованій злочинності й боротьби з нею. У Конвенції було відображено такі відомі міжнародно-правові акти, як Міланський план дій, прийнятий у 1985 р. на VII Конгресі ООН із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками, Типовий договір про видачу (Резолюція № 45/116 Генеральної Асамблеї ООН), Типовий договір про взаємну правову допомогу у сфері кримінального правосуддя (Резолюція № 45/117 Генеральної Асамблеї ООН), Неапольська політична декларація й Глобальний план дій проти транснаціональної організованої злочинності 1994 р. [6, с. 432].

Конвенція дає таке трактування транснаціонального злочину: злочин здійснено в більш ніж одній державі; здійснено в одній державі, проте істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; здійснено в одній державі, проте за участю організованої злочинної групи, яка здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; здійснено в одній державі, проте її істотні наслідки мають місце в іншій державі (ст. 3). Як механізм боротьби з транснаціональною злочинністю Конвенція пропонує державам ухвалення законодавчих та інших заходів, спрямованих на запобігання відмиванню доходів від злочинів (ст.ст. 6–7); заходів проти корупції й відповідальності юридичних осіб їх участь у серйозних злочинах, до яких причетна організована злочинність (ст.ст. 8–9); заходів, які можуть забезпечувати можливості конфіскації й арешту доходів від злочинів і розпорядження конфіскованими доходами від злочинів (ст.ст. 12–14) [7, с. 227].

Висновки. Таким чином, в основу впливу універсальних інституцій на протидію транснаціональній організованій злочинності покладено діяльність ООН в особі її структурних органів, інститутів і спеціалізованих конгресів. Особливістю діяльності ООН також є й те, що в межах указаних інститутів здійснюється проведення наукових досліджень у сфері боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, проведення семінарів із підвищення кваліфікації кадрів національних правоохоронних органів, надання методичної, матеріальної й технічної допомоги в розробці спеціальних проектів, забезпечення зацікавлених організацій інформацією про злочинність і заходи боротьби з нею.

Вагомим досягненням діяльності ООН у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю стало прийняття в 2000 р. Генеральною Асамблеєю ООН Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Цінність указаної Конвенції полягає в тому, що вона чітко встановлює й конкретизує для кожної держави-учасниці ухвалення законодавчих та інших заходів, які можуть визначати кримінальними низку діянь, встановлених у Конвенції, коли вони прямо або опосередковано здійснюються в складі організованої злочинної групи. У реалізації цих положень важливу роль відіграє Організація Об'єднаних Націй як лідер і координатор політики й стратегії в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю. Тому з метою підвищення ефективності діяльності ООН у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю пропонувані нею заходи, крім своєї універсальності й загальносвітової значущості, повинні бути застосовані на практиці, насамперед це стосується їх імплементації в національні законодавства держав.

Література

1. Документ ООН A/CONF.187/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.inter.criminology.org.ua/modules.php.
2. Действующее международное право : [учебное пособие] : в 3 т. / сост. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. – М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996– . – Т. 1. – 1996. – 864 с.
3. Костенко Н.И. Роль Организации Объединенных Наций и эффективные меры по борьбе с транснациональной организованной преступностью / Н.И. Костенко // Государство и право. – 2006. – № 7. – С. 76–82.
4. Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности : Резолюция Генеральной Ассамблеи № 55/25 от 15 ноября 2000 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/orgcrime.shtml.
5. Криминология : [учебник] / под ред. В.Н. Кудрявцева, В.Е. Эминова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2000. – 678 с.
6. Международное право : [учебник] / отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. – М. : Международные отношения, 2000. – 610 с.
7. Международное уголовное право : [учебное пособие] / под общ. ред. В.Н. Кудрявцева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Наука, 1999. – 264 с.

Анотація

Столярський О. В. Вплив універсальних інституцій на протидію транснаціональній організованій злочинності. – Стаття.

У статті досліджено специфіку діяльності універсальних інституцій в особі ООН у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю. Аналізується діяльність основних органів, конгресів та інститутів ООН у сфері міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з транснаціональною злочинністю й норми Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.

Ключові слова: універсальні інституції, ООН, протидія, транснаціональна організована злочинність, міжнародно-правове співробітництво.

Аннотация

Столярский О. В. Влияние универсальных институтов на противодействие транснациональной организованной преступности. – Статья.

В статье исследуется специфика деятельности универсальных институций в лице ООН в борьбе с транснациональной организованной преступностью. Анализируется деятельность основных органов, конгрессов и институтов ООН в сфере международно-правового сотрудничества с транснациональной преступностью и нормы Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности 2000 г.

Ключевые слова: универсальные институты, ООН, противодействию, транснациональная организованная преступность, международно-правовое сотрудничество.

Summary

Stolyarskiy O. V. The impact of universal institutions in combating transnational organized crime. – Article.

In the article the specific of activity universal institutions in the face of the UNO is investigated in a fight against the transnational organized crime. Activity of a basic organs, congresses and institutes of the UNO is analysed in the sphere of international cooperation in a fight against transnational criminality and norms of Convention of the UNO against the transnational organized crime of 2000.

Key words: universal institutions, UNO, fight, transnational organized crime, international legal cooperation.

УДК 343.98

О. В. Пчеліна

КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА ЯК ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛІСТИКИ

Постановка проблеми. Звичайно, наукові досягнення, зокрема у вигляді концепцій, розвиваються, а отже, зазнають змін. Насамперед такі процеси пояснюються динамічністю розвитку. Це безпосередньо стосується й наукових досліджень криміналістичної методики.

Аналіз останніх досліджень. Поняття, принципи та завдання криміналістичних методик неодноразово були предметом дослідження в працях О.Я. Баєва, В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, О.М. Васильєва, І.О. Возгріна, В.К. Гавло, С.О. Голунського, Ю.П. Гармаєва, І.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкіна, В.А. Журавля, Є.П. Іщенко, О.Н. Колесниченко, В.Є. Корноухова, С.П. Митричева, В.О. Образцова, М.О. Селіванова, В.Г. Танасевича, С.Н. Чурилова, Б.М. Шавера, М.П. Шаламова, В.Ю. Шепітька, А.В. Шмоніна, М.П. Яблокова, І.М. Якімова та інших учених. Проте, незважаючи на низку наукових доробок у цій сфері, чимало питань мають дискусійний характер та досі залишаються невирішеними. Саме тому метою дослідження є визначення поняття криміналістичної методики та окреслення її місця в системі криміналістичної науки.

Виклад основних положень. Криміналістична методика виникла в результаті інтеграції та диференціації наукових знань та об'єднує в собі передові досягнення криміналістичної техніки й тактики, відповідно, щодо оптимальної організації розслідування злочинів і судового розгляду певних категорій справ [1, с. 9].

О.М. Васильєв визначив методику розслідування окремих видів злочинів як заключний розділ криміналістики. При цьому вчений влучно відмітив, що накопичення матеріалів узагальнення передової слідчої практики поряд із загальним завданням удосконалення розслідування та підвищення його ефективності зумовило виникнення проблеми підвищення наукового рівня та практичної корисності методики розслідування як блоку, що синтезує використання засобів криміналістичної техніки та слідчої тактики, і як галузі, яка має власний, значно ширший зміст, аніж той, який вона мала до цього. Наведена теза залишається актуальною [2, с. 3].